

ตอบข้อชี้แจงมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ๘ ประเด็น
เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖

๑. รายงานฉบับนี้ไม่ได้ให้ความจริงใจในการศึกษาทางเลือกในการพัฒนาแหล่งน้ำโดยวิธีอื่นๆ โดยใช้วิธีการคำนวณเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมให้ไม่คุ้มค่าในการเลือกทางเลือกอื่นๆ หรือเทคนิคกำหนดตัวแปรที่เบี่ยงเบนน้ำหนักของการเลือกที่ตั้ง ให้มาก่อสร้างในป่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์

กรมชลประทานมีกรอบดำเนินการในการวิเคราะห์โครงการแหล่งน้ำแต่ละแห่งอย่างชัดเจน โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านวางโครงการ ด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ด้านนิเวศวิทยาป่าไม้ และสัตว์ป่า ตลอดจนสาขาอื่นๆร่วมให้ข้อมูลเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ทางเลือกที่ดีที่สุดร่วมกัน โดยเริ่มจาก

- กำหนดประเด็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่/ความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาความยากจนที่เกิดจากผลผลิตเสียหายทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน อันเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม จากการประเมินความต้องการน้ำของกิจกรรมการใช้น้ำต่างๆ ในพื้นที่โครงการเขื่อนแม่วงก์ในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๔) มีความต้องการน้ำตลอดทั้งปีประมาณ ๔๘๗.๓๔ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งเป็นความต้องการในช่วงฤดูฝน (พ.ค.-ต.ค.) ประมาณ ๒๕๐.๖๐ ล้าน ลบ.ม. และฤดูแล้ง (พ.ย.-เม.ย.) ๒๓๖.๗๔ ล้าน ลบ.ม. แต่ปริมาณน้ำต้นทุนเฉลี่ยในฤดูฝนมี ๔๔๗ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งมากกว่าความต้องการในช่วงดังกล่าว ขณะที่ฤดูแล้งมีน้ำต้นทุนเพียง ๑๑๒ ล้าน ลบ.ม. ยังขาดแคลนอยู่ถึง ๑๑๕ ล้าน ลบ.ม.
- กำหนดหาทางเลือกที่เหมาะสมกับความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง สอดคล้องกับปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ ๕ ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่ ๑ การบริหารจัดการน้ำโดยใช้สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม ข้อดีของทางเลือกนี้ คือ ไม่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุนมาก ไม่เสียพื้นที่ป่าไม้ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ได้ เนื่องจากฝายที่มีอยู่เดิมได้ชำรุดเสียหาย เนื่องจากแม่น้ำแม่วงก์ในฤดูน้ำหลากกระแสน้ำจะไหลแรง ประกอบกับดินในลำน้ำเป็นดินทราย ทำให้ฝายไม่สามารถกักเก็บน้ำได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำด้วย

ทางเลือกที่ ๒ การสร้างฝายในลำน้ำ ๑๒ แห่ง โดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศ พบว่าสามารถสร้างฝายตลอดลำน้ำได้ประมาณ ๑๒ แห่ง สามารถเก็บกักน้ำรวมกันได้ ๓.๕ ล้าน ลบ.ม. ยังไม่เพียงพอความต้องการการใช้น้ำ ยังขาดน้ำต้นทุนสำหรับไว้ใช้ในฤดูแล้ง ประกอบกับอาจเกิดตะกอนสะสมหน้าฝายเหมือนฝายเดิมที่มีอยู่ รวมทั้งชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำเพื่อนำน้ำไปใช้ในพื้นที่เกษตรเหมือนวิธีที่ ๑

ทางเลือกที่ ๓ การสร้างฝายในลำน้ำ ๑๒ แห่ง พร้อมทั้งขุดสระน้ำสำรองในไร่นา วิธีนี้ช่วยแก้ปัญหาข้อจำกัดของน้ำในฤดูแล้งที่ปริมาณน้ำหน้าฝายไม่เพียงพอ โดยชาวบ้านต้องขุดสระน้ำสำรองไว้ใช้เอง โดยแบ่งพื้นที่ดินทำกินที่มีอยู่เดิมมาขุดสระ ถ้าต้องการให้มีปริมาณน้ำเพียงพอในฤดูแล้ง รวมพื้นที่ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ต้องขุดสระน้ำรวมประมาณ ๒,๐๐๐ สระ (ความจุสระละ ๑๐๐,๐๐๐ ลบ.ม.) ต้องใช้พื้นที่รวม ๒๕,๐๐๐ ไร่

ทางเลือกที่ ๔ การสร้างฝายในลำน้ำ ๑๒ แห่ง พร้อมทั้งขุดสระน้ำสำรอง และพัฒนาระบบน้ำใต้ดิน จากการศึกษารายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนบูรณาการน้ำบาดาลร่วมกับน้ำใต้ดินทั่วประเทศ พบว่า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์มีปริมาณน้ำไหลสู่ใต้ดินเฉลี่ยปีละ ๔๗๗ ล้าน ลบ.ม. ในเขตอำเภอแม่วงก์และอำเภอลาดยาวเฉลี่ยปีละ ๑๐๔ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งน้อยกว่าความต้องการน้ำในช่วงฤดูแล้งที่ต้องการ ๒๓๐.๗๓ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของพื้นที่ได้

ทางเลือกที่ ๕ การก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์และพัฒนาระบบชลประทานตามศักยภาพ ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำ และส่งให้พื้นที่ชลประทานในฤดูฝนได้ ๒๕๑,๙๐๐ ไร่ และในฤดูแล้ง ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ แต่อย่างไรก็ตามทางเลือกที่ ๕ เป็นวิธีที่ทำให้เกิดผลกระทบมากกว่าทางเลือกอื่นๆ จึงได้มีการพิจารณาเปรียบเทียบโดยใช้ปัจจัยต่างๆ ดังตารางที่ ๑ ซึ่งพบว่า ทางเลือกที่ ๕ มีความเหมาะสมมากที่สุด

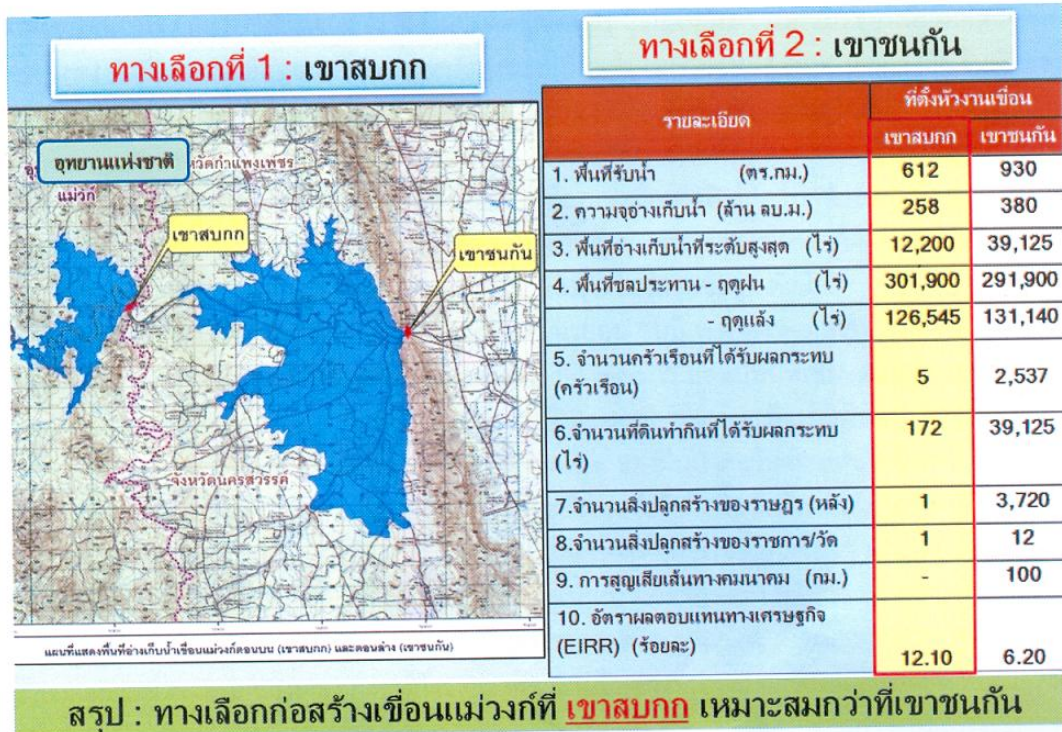
ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบทางเลือกในการพัฒนาโครงการในลุ่มน้ำแม่วงก์

รายการ	ทางเลือกที่ 1 การบริหารจัดการ โดยใช้สิ่งก่อสร้างที่มี อยู่เดิม	ทางเลือกที่ 2 ก่อสร้างฝายตาม ลำน้ำและเกษตรกรรม นำน้ำไปใช้เอง	ทางเลือกที่ 3 ก่อสร้างฝายตาม ลำน้ำพร้อมทั้งชุด ระบบสำรองในไร่นา ของเกษตรกรบริเวณ ท้ายสาธารณะ	ทางเลือกที่ 4 ก่อสร้างฝายตาม ลำน้ำชลประทานน้ำ บาดาลมาใช้	ทางเลือกที่ 5 ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ แม่วงก์และพัฒนา ระบบชลประทาน
1. พื้นที่ชลประทาน (ไร่)					
- ฤดูฝน	130,000*	140,000*	172,000	172,000	291,900
- ฤดูแล้ง	5,000	9,000	37,000	20,400	116,545
2. ราคาต่อก่อสร้าง (ล้านบาท)					
- ฝาย	-	579	579	579	139
- ชุดสระพักน้ำ	-	-	1,290	-	-
- บ่อบาดาล	-	-	-	600	-
- เขื่อน	-	-	-	-	2,859
- ระบบชลประทาน	-	-	-	-	7,261
- ค่าขุดเขตที่ดิน	-	20	20	20	801
3. ค่าลงทุนต่อปริมาตรน้ำ (บาท/ลบ.ม.)	-	165	50	180	50
4. ผลประโยชน์จากไฟฟ้าพลังน้ำ (เมกะวัตต์)	-	-	-	-	11,840,900
5. ความจุเก็บกักเพิ่มขึ้น (ล้าน ลบ.ม.)	-	3.55	29.42	3.55	258
6. การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยาน (ไร่)	-	-	-	-	12,300
7. การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม (ไร่)	-	44	10,044	44	15,728.81
8. การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์					
- B/C ratio	-	0.39	0.49	0.71	1.18
- EIRR %	-	3.61	5.28	6.27	> 12
9. การบรรเทาปัญหาภัยแล้ง	ไม่สามารถบรรเทา ปัญหาภัยแล้งได้	สามารถบรรเทา ปัญหาภัยแล้ง ได้เล็กน้อย	สามารถบรรเทา ปัญหาภัยแล้ง ได้บ้าง	สามารถบรรเทา ปัญหาภัยแล้ง ได้บ้าง	สามารถบรรเทา ปัญหาภัยแล้งใน ลุ่มน้ำแม่วงก์ได้ เกือบทั้งหมด
10. การบรรเทาอุทกภัย	ไม่สามารถบรรเทา อุทกภัยได้	ไม่สามารถบรรเทา อุทกภัยได้	ไม่สามารถบรรเทา อุทกภัยได้	ไม่สามารถบรรเทา อุทกภัยได้	สามารถบรรเทา ปัญหาอุทกภัยด้าน ท้ายเขื่อนแม่วงก์ ในเขตลุ่มน้ำแม่ วังค์ได้ประมาณ 11-47%

หมายเหตุ : * ถ้าปีใดเกิดฝนทิ้งช่วงพื้นที่ดังกล่าวจะเกิดความเสียหาย
** ทางเลือก 1-4 ยังไม่รวมค่าลงทุนสำหรับจากการสูบน้ำ

เมื่อได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด คือทางเลือกที่ ๕ จึงมากำหนดที่ตั้งที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ โดยใช้ปัจจัยทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ในการพิจารณาโดยสรุปดังรูปที่ ๒

รูปที่ ๒ การเปรียบเทียบที่ตั้งห้วงงานระหว่างเขาสบกกและเขานกกัน

จากตารางสรุปดังกล่าว จะเห็นว่าทั้งสองจุดมีผลกระทบที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดยบริเวณเขาสบกก(ตัวบน) ผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้และพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จะสูญเสียพื้นที่ป่าประมาณ ๑๒,๐๐๐ ไร่ แต่ไม่กระทบต่อราษฎรนอกจากบริเวณพื้นที่ห้วงงานที่มีที่ดินทำกินจำนวน ๕ ครัวเรือน (แต่ไม่กระทบต่อที่อยู่อาศัย) ขณะที่บริเวณพื้นที่เขานกกัน(ตัวล่าง) จะมีครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบถึง ๓๙,๑๒๕ ไร่ รวมทั้งเส้นทางคมนาคมเนื่องจากอ่างมีลักษณะแบบและกว้าง และมีพื้นที่ชลประทาน ๒๙๑,๙๐๐ ไร่ แต่บริเวณเขาสบกก กรมชลประทานได้พิจารณาศึกษาภาพการส่งน้ำด้วยระบบท่อ เป็นพื้นที่ชลประทานทำอย่างอีก ๑๐,๐๐๐ ไร่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กรมชลประทานวิเคราะห์โครงการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกสาขาร่วมกันพิจารณา โดยสรุปขั้นตอนทั้งหมดได้ดังนี้

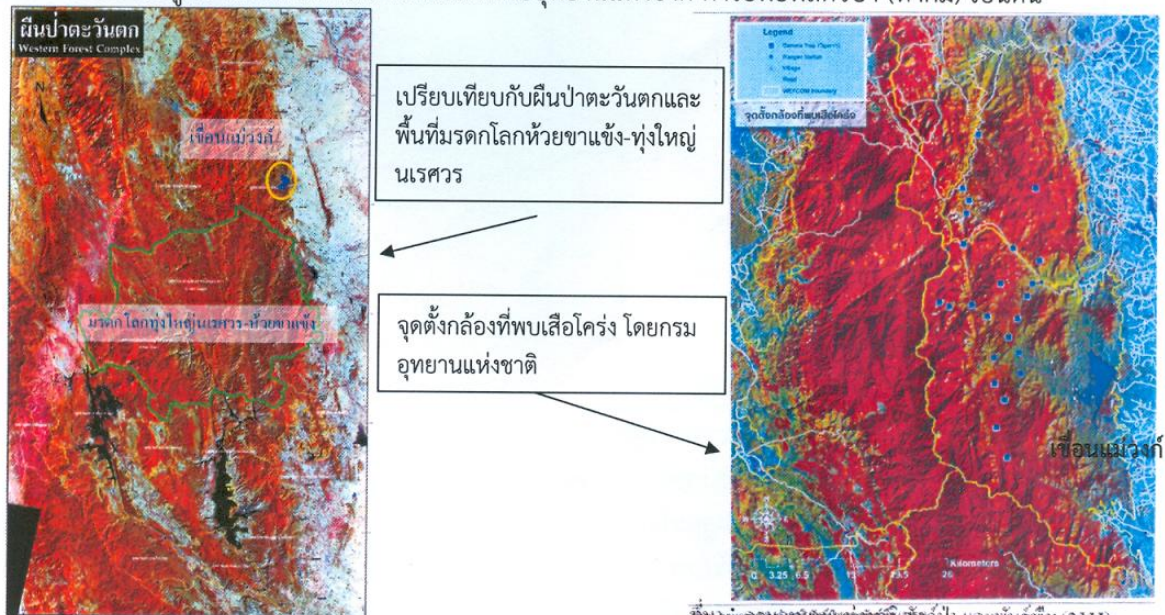

๒. รายงานฉบับนี้ละเอียดข้อมูลความสำคัญของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ที่ต่อเนื่องกับพื้นที่มรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ที่เป็นป่าใหญ่อุดมสมบูรณ์ไม่มีการรบกวนระบบนิเวศสัตว์ป่าโดยที่ตั้งของชุมชน ดังมีรายงานข้อมูลสำรวจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการกระจายตัวของเสือโคร่ง ทั้งจากรายงานของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ประเทศไทยและกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) ประเทศไทย

สำหรับผลกระทบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวรนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคยมีข้อสอบถามจากกรมชลประทานแล้ว และกรมชลประทานได้ตอบชี้แจงไปเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๖ โดยสรุปข้อมูล ดังนี้

บริเวณที่ตั้งเขื่อนแม่วงก์เคยเป็นที่ตั้งชุมชนเดิมมาก่อน จนปี พ.ศ.๒๕๓๐ กรมป่าไม้ได้ประกาศพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ โดยมีพื้นที่อุทยานฯทั้งหมด ๕๕๘,๗๕๐ ไร่ และมีพื้นที่เชื่อมต่อกับผืนป่าตะวันตก รวมเป็นพื้นที่ประมาณ ๑๑.๗ ล้านไร่ การก่อสร้างเขื่อนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ประมาณ ๑๒,๓๐๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒.๒ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และร้อยละ ๐.๑ ของผืนป่าตะวันตก และในปัจจุบันบริเวณพื้นที่ห้วยงานและพื้นที่ที่คาดว่าจะป็นอ่างเก็บน้ำ ยังมีกิจกรรมที่มนุษย์เข้าถึงพื้นที่ ทั้งการล่องแก่ง บ้านพัก ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น เนื่องจากจัดอยู่ในเขตบริการและเขตเพื่อการพักผ่อนเรียนรู้ (ตามแนวทางการแบ่งเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติ) โดยมีพื้นที่โครงการห่างจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งประมาณ ๒๑ กิโลเมตร และห่างจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรประมาณ ๓๕ กิโลเมตร

และจากการทบทวนรายงานการสำรวจประชากรเสือโคร่งจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๕ โดยใช้กล้องดักถ่าย จำนวน ๗๕ จุด พบว่า สามารถถ่ายภาพเสือโคร่งในเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์และอุทยานแห่งชาติคลองลาน ได้พบเสือจำนวน ๑๐ ตัว ซึ่งเป็นชนิดเดียวกับเสือโคร่งที่พบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวร โดยจุดที่พบห่างจากพื้นที่ที่คาดว่าจะป็นอ่างเก็บน้ำและห้วยงานเขื่อนประมาณ ๘ กิโลเมตร และจากการศึกษาในรายงาน EHIA ไม่พบเสือโคร่ง พบเพียงแต่เสือไฟและเสือปลา ดังนั้นจึงประเมินได้ว่าการก่อสร้างโครงการเขื่อนแม่วงก์ไม่มีผลกระทบต่อแหล่งมรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวร ในส่วนผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติแม่วงก์อาจกระทบต่อสัตว์ป่าในเรื่องของแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร แต่อย่างไรก็ตามกรมชลประทานได้มีแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมรองรับไว้แล้ว เช่น การปลูกป่าทดแทน การสร้างหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ การอพยพสัตว์ป่า (หากมี) เป็นต้น

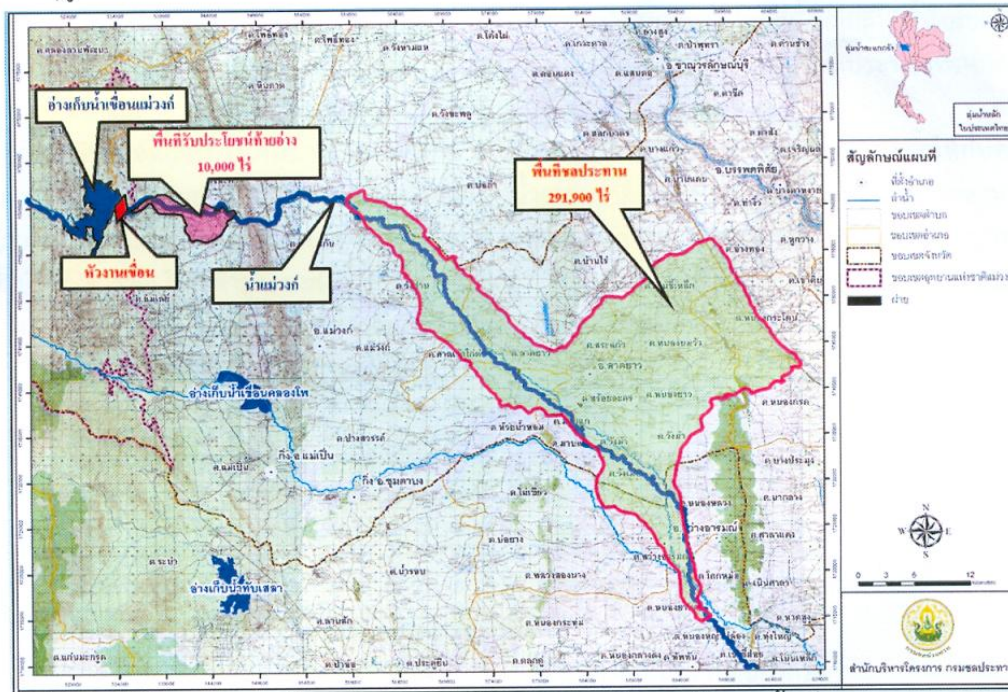

ที่มา: ข้อมูลกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2555)

๓. รายงานฉบับนี้ได้รับข้อมูลผลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนว่า ในพื้นที่ชลประทานทั้งหมด ๒๙๑,๙๐๐ ไร่ จะเป็นพื้นที่ชลประทานในฤดูฝนถึง ๑๗๕,๓๕๕ ไร่ จึงได้พื้นที่ชลประทานในฤดูแล้งเพียง ๑๑๖,๕๔๕ ไร่ ดังนั้น พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จึงน้อยกว่าสิ่งที่ชาวบ้านเข้าใจว่าน้ำจะไปทั่วถึงทั้ง ๒๓ ตำบล ที่ได้รับประโยชน์ในรายงาน หากพิจารณาเหตุผลที่ต้องสูญเสียพื้นที่ป่า และงบประมาณ ในการก่อสร้าง

ในการที่จะกำหนดพื้นที่ชลประทานของโครงการโดยทั่วไปว่าควรจะมีเท่าใดนั้น ลำดับแรกต้องพิจารณาถึงที่ตั้งตัวเขื่อนว่าตั้งอยู่บริเวณใด มีพื้นที่รับน้ำเท่าใด มีปริมาณน้ำท่าไหลเข้าอ่างเก็บน้ำรายปีเฉลี่ยปริมาณเท่าไร และปริมาณน้ำท่าไหลเข้าอ่างเก็บน้ำเฉลี่ยในแต่ละเดือนมากน้อยเพียงใด

จากนั้นจึงมาพิจารณาถึงความต้องการใช้น้ำของพืชที่ปลูกในเขตส่งน้ำทางด้านท้ายน้ำของตัวเขื่อนว่ามีมากน้อยเพียงใด ต่อจากนั้นจึงนำข้อมูลของปริมาณน้ำต้นทุนทั้งหมดที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำและไหลลงอ่างเก็บน้ำนำไปศึกษาสมดุลน้ำ (Water Balance) โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ในการจำลองเหตุการณ์ โดยการสมมติตัวเลขความต้องการน้ำของกิจกรรมการใช้น้ำต่างๆ ซึ่งในตอนต้นๆ การสมมติค่าตัวเลขให้มากๆ ไว้ก่อน เมื่อแบบจำลองให้ผลมาว่ามีการขาดแคลนน้ำเกิดขึ้น นั่นแสดงว่าการสมมติค่าตัวเลขการใช้น้ำมากเกินไป ก็จะทำให้ค่าตัวเลขการใช้น้ำน้อยลงไปจนถึงจุดสมดุลคือไม่เกิดการขาดแคลนน้ำหรืออาจจะขาดแคลนได้แต่จะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ก็จะสามารถสรุปได้ว่าอ่างเก็บน้ำนั้นๆ มีศักยภาพในการส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานของโครงการเป็นเท่าใด และโดยทั่วไปโครงการชลประทานส่วนใหญ่จะส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานของโครงการในฤดูฝน ๑๐๐% ส่วนในฤดูแล้งโดยเฉลี่ยจะส่งประมาณ ๒๐-๔๐% ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่อ่างเก็บน้ำเก็บได้ในช่วงปลายฤดูฝน สำหรับพื้นที่ชลประทานของเขื่อนแม่วงก์ ดังแสดงในรูป พื้นที่ชลประทานส่วนใหญ่ในฤดูฝนจะปลูกข้าว และในฤดูแล้งจะทำนาปรังและพืชไร่

ในการศึกษาความต้องการน้ำชลประทานของข้าวในฤดูฝน มีความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานเฉลี่ยประมาณ ๗๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ และความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานในฤดูแล้งเฉลี่ยประมาณ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ เหตุผลที่ความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานในฤดูฝนน้อยกว่าในฤดูแล้ง เนื่องจากในฤดูฝนจะมีปริมาณฝนตกลงมามากและพืชใช้น้ำดังกล่าวไปใช้ได้ เรียกว่า ฝนใช้การ (Effective Rainfall) แต่ในฤดูแล้งจะมีฝนตกลงมาน้อยมากจนถึงไม่ตกเลย จึงทำให้ความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานในฤดูแล้งมากกว่าในฤดูฝน

จากการศึกษาปริมาณน้ำต้นทุนในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่วงก์ที่ความจุเก็บกัก ๒๕๘ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยมีปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำรายปีเฉลี่ยประมาณ ๒๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และจากการใช้แบบจำลองสมดุลน้ำ (Water Balance) ของอ่างเก็บน้ำแม่วงก์ ในการศึกษาได้จำลองให้ส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานถึง ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ ในฤดูฝน ซึ่งก็เกิดการขาดแคลนน้ำ จึงได้ลดพื้นที่ชลประทานเหลือ ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ ในฤดูฝน ปรากฏว่ายังคงมีน้ำเหลือเพียงพอที่จะส่งให้กับพื้นที่ชลประทานอีก จึงได้เพิ่มพื้นที่ชลประทานในฤดูฝนไปเรื่อยๆ พร้อมกับกำหนดพื้นที่ชลประทานในฤดูแล้งประมาณ ๔๐% ของฤดูฝน จนสุดท้ายจะได้พื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ชลประทานในฤดูฝนทั้งหมด ๓๐๑,๙๐๐ ไร่ และในฤดูแล้ง ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ นอกจากนี้ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศอีกด้วย โดยหลักการจะส่งน้ำด้วยแรงโน้มถ่วง

ถ้าจะถามว่าจะสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานในฤดูฝนเพิ่มมากกว่า ๓๐๑,๙๐๐ ไร่หรือไม่ ตอบว่าได้แต่ในฤดูแล้งพื้นที่จะลดลงเหลือไม่ถึง ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ และในทางกลับกันถ้าส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทานน้อยกว่า ๓๐๑,๙๐๐ ไร่ในฤดูฝน จะทำให้มีน้ำเหลือในอ่างเก็บน้ำมากขึ้นสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานในฤดูแล้งได้พื้นที่มากกว่า ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ ซึ่งในการศึกษาพื้นที่ชลประทานที่เหมาะสมคือ ๓๐๑,๙๐๐ ไร่ ในฤดูฝนและ ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ สำหรับการส่งน้ำชลประทานในช่วงฤดูฝนเป็นการส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานในช่วงเวลาที่ฝนทิ้งช่วงเท่านั้น ถ้ามีฝนตกในพื้นที่จะไม่ปล่อยน้ำ โดยจะเก็บกักไว้ในอ่างเก็บน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง โดยในฤดูฝนอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่วงก์สามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานได้ ๓๐๑,๙๐๐ ไร่ได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ แต่สำหรับช่วงฤดูแล้งในเกณฑ์เฉลี่ยจะส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานได้ ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ แต่ถ้าปีใดมีน้ำมากเขื่อนสามารถเก็บกักน้ำไว้เต็มเขื่อนเมื่อฝนหมดก็ยังสามารถส่งน้ำในฤดูแล้งได้มากกว่าพื้นที่ ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ แต่ในทางกลับกันถ้าเกิดปีใดฝนแล้งเมื่อถึงปลายฤดูฝนเขื่อนสามารถเก็บกักน้ำไว้ได้น้อยก็จะสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่ชลประทานได้น้อยกว่า ๑๒๖,๕๔๕ ไร่ และการที่จะกำหนดว่าในฤดูแล้งจะส่งให้กับพื้นที่ใดนั้นจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทานทั้งหมดแล้วตกลงกันว่าบริหารจัดการส่งน้ำอย่างไร โดยให้ผู้อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานทั้งหมดเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่ม

การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่วงก์บางช่วงเวลาอาจไม่มีความจำเป็นต้องปล่อยน้ำให้กับพื้นที่ชลประทาน เนื่องจากท้ายอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่วงก์ยังคงมีลำน้ำธรรมชาติอีกหลายสายที่มีน้ำธรรมชาติไหลลงมาในลำน้ำแม่วงก์และไหลผ่านฝายที่อยู่ในระบบของโครงการ ๓ แห่ง ได้แก่ ฝายบ้านท่าตาอยู่ ฝายขุนราษฎร์บริหาร และฝายบ้านวังสำราญ ไหลเข้าสู่คลองส่งน้ำาดคองกรีตของโครงการและไหลเข้าสู่พื้นที่ชลประทาน ๒๙๑,๙๐๐ ไร่ ได้บางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งเป็นการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

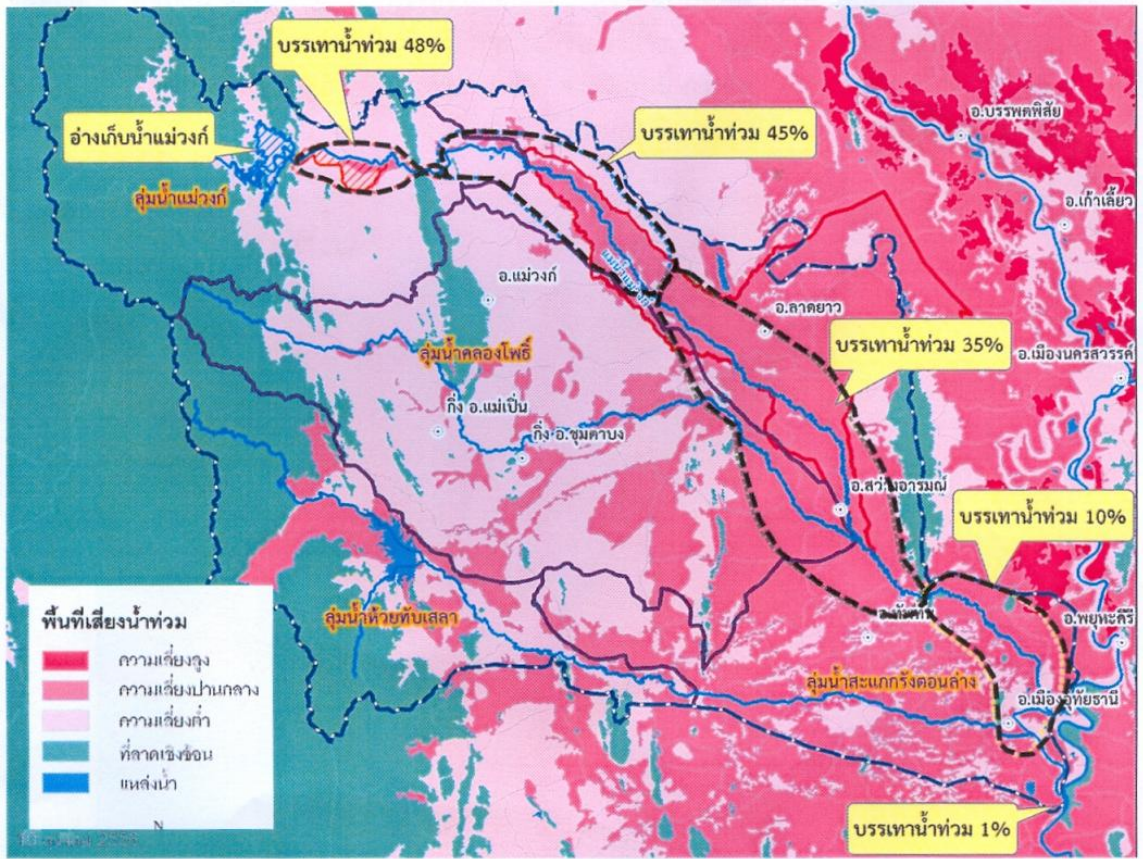
พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการเขื่อนแม่วงก์

- จังหวัดกำแพงเพชร	อ.ชาลวาลักษณ์บุรี	ต.ปางมะค่า
- จังหวัดนครสวรรค์	อ.แม่วงก์	ต.วังชาน
	อ.ลาดยาว	ต.ศาลเจ้าไก่ต่อ ต.ห้วยน้ำหอม ต.บ้านไร่
		ต.เนินขี้เหล็ก ต.สระแก้ว ต.ลาดยาว
		ต.หนองนมวัว ต.หนองยาว ต.สร้อยละคร
		ต.วังม้า ต.วังเมือง ต.มาบแก
	อ.เมือง	ต.หนองกระโดน ต.หนองกรด
- จังหวัดอุทัยธานี	อ.สว่างอารมณ์	ต.สว่างอารมณ์
	อ.ทัพทัน	ต.โคกหม้อ

๔. รายงานฉบับนี้ระบุชัดเจนว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมได้ทั้งหมด และยังไม่ได้วิเคราะห์ข้อมูลน้ำที่ไหลบ่าจากพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากป่าไม้ในพื้นที่นอกอุทยาน ซึ่งคาดว่าจะมีน้ำมากถึง ๗๐-๘๐ % ที่ไหลลงมายังที่ราบอำเภอลาดยาว ดังนั้นถึงสร้างเขื่อนแม่วงก์ก็สามารถบรรเทาอุทกภัยได้ไม่มากนักในพื้นที่โครงการ โดยไม่ต้องสงสัยว่าโครงการเขื่อนแม่วงก์จะมีผลต่อการบรรเทาน้ำท่วมในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตามงบประมาณสร้างเขื่อนตามโมดูล A1 ที่มากับโครงการเงินกู้จัดการน้ำ ๓.๕ แสนล้านของรัฐบาลได้เพียงไม่ถึง ๑% ของน้ำท่วมใหญ่ปี ๒๕๕๔

การจัดทำโครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงฯ (EHIA) โครงการเขื่อนแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ เริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ และสิ้นสุดในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โครงการนี้เริ่มศึกษาก่อนที่จะเกิดปัญหาอุทกภัยเมื่อเดือนปี ๒๕๕๔ กรอบการศึกษาโครงการเน้นการช่วยเหลือพื้นที่ชลประทานในเขตลุ่มน้ำแม่วงก์และลุ่มน้ำสะแกกรัง บางส่วนเป็นหลักตามศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ และมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะมีโมดูลต่างๆ

สำหรับข้อมูลปริมาณน้ำท่าที่ไหลลงอ่างแม่วงก์ คิดเป็นปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย ๒๖๑ ล้าน ลบ.ม./ปี ขณะที่เขื่อนแม่วงก์ (บริเวณเขาสบกก) เก็บน้ำที่ระดับเก็บกักปกติ ๒๕๘ ล้าน ลบ.ม. ถือว่าเก็บได้เกือบทั้งหมดของปริมาณน้ำท่าที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำ จึงทำให้บริเวณพื้นที่ท้ายอ่างเก็บน้ำจะสามารถบรรเทาปัญหาน้ำท่วมได้เกือบ ๑๐๐% แต่เปอร์เซ็นต์การบรรเทาน้ำท่วมจะค่อยๆลดลงเนื่องจากจะมีปริมาณน้ำด้านข้างจากลำน้ำสาขาไหลลงมาเติมจนถึงจุดบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา ดังแสดงในรูป

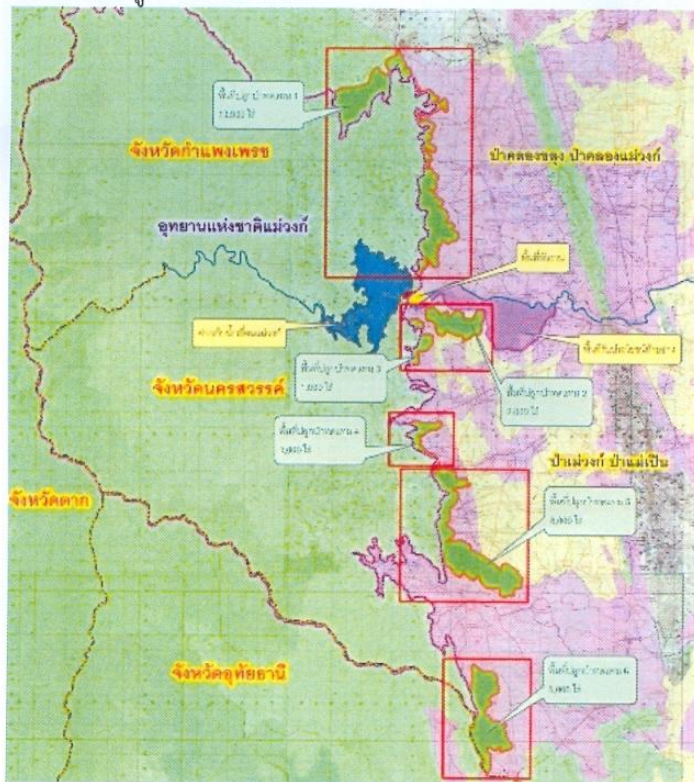

๕. ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่มีมาตรการที่แน่ใจได้เลยว่าจะได้ผล ได้แก่ การปลูกป่าทดแทนที่ไม่มีการระบุพื้นที่ปลูกป่าว่าอยู่บริเวณใด มีแต่การคำนวณว่าจะได้ไม้และผลประโยชน์มากกว่าที่จะตัดทิ้งไป ทั้งที่ความจริงแล้วพื้นที่นอกเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ก็เกือบจะมีแต่พื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านมิได้มีพื้นที่ใดสามารถปลูกป่าได้ถึง ๓๖,๐๐๐ ไร่ ตามที่ระบุได้ หรือมาตรการลดผลกระทบจากการล่าสัตว์ ตัดไม้เกินพื้นที่ ในระหว่างการก่อสร้างก็เป็นเพียงมาตรการต่างๆไปให้เจ้าหน้าที่ดูแลเคร่งครัด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วในขณะที่ก่อสร้างจะไม่สามารถควบคุมการล่าสัตว์ที่จะไปถึงพื้นที่อื่นๆ รวมถึงห้วยขาแข้งได้

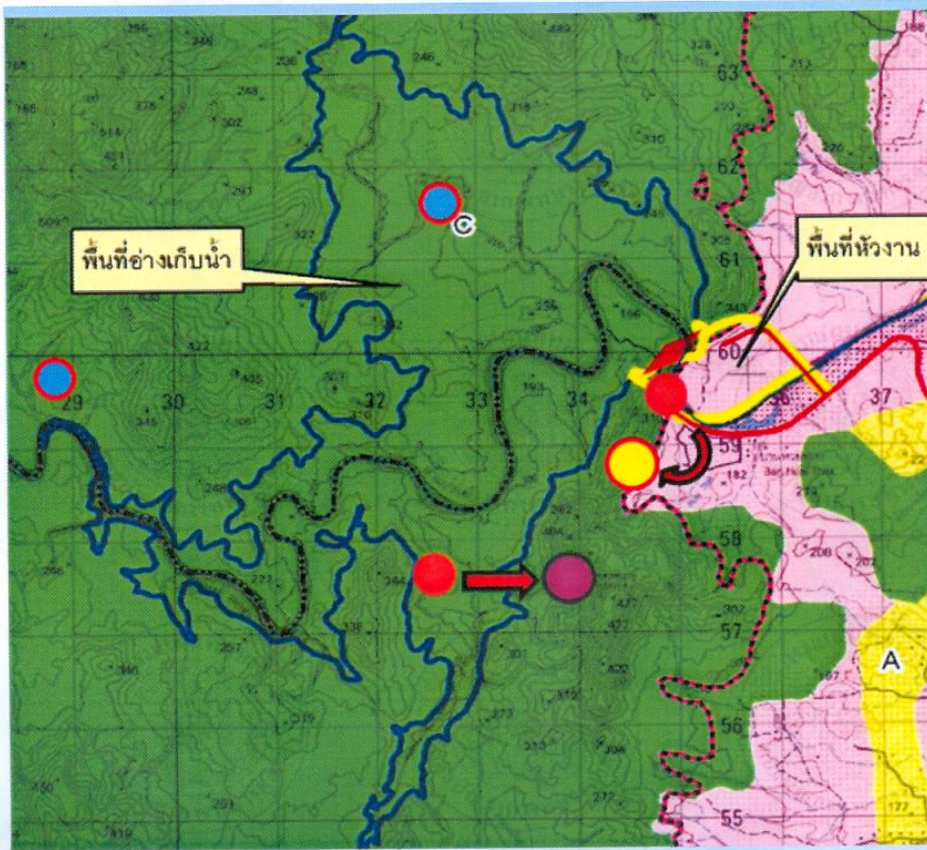
พื้นที่ที่จะปลูกป่าทดแทนจำนวน ๓๐,๐๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโซน C เพื่อให้เป็นแนวกันชนของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ และจะเสนอให้ผนวกรวมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติด้วย โดยการมีเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ปลูกป่า ดังนี้

- ๑) ต้องปลูกป่าทดแทนจำนวน ๒ เท่าของป่าที่สูญเสียจากโครงการ
- ๒) เป็นป่าโซน C ที่อยู่บริเวณรอยต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์เพื่อให้เป็นระบบนิเวศน์ที่เชื่อมต่อกับผืนป่าแม่วงก์
- ๓) เป็นพื้นที่ที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือ

จากการตรวจสอบพื้นที่พบว่า สภาพปัจจุบันของพื้นที่ปลูกป่าทดแทนของโครงการ ซึ่งอยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม โดยมีประชาชนบุกรุกเข้าไปใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตร เช่น ไร่ มันสำปะหลัง ไร่ อ้อย เป็นต้น จึงได้มีการประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการคัดเลือกพื้นที่เพื่อปลูกป่าทดแทน ตลอดจนการขอความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ในการคืนพื้นที่ที่มีการบุกรุกเข้าทำการเกษตรกรรม เพื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกป่าของโครงการ จึงได้มีหนังสือให้ความร่วมมือในการปลูกป่า ๓๐,๐๐๐ ไร่ ของ อบต.แม่เลย์ และอบต.ปางมะค่า พร้อมกันนี้ กรมชลประทานได้มีหนังสือขอให้กรมป่าไม้ ตรวจสอบพื้นที่เพื่อการปลูกป่าทดแทน หากโครงการได้รับอนุมัติ กรมป่าไม้จะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบพื้นที่เพื่อนำมาเป็นพื้นที่ปลูกป่าต่อไป

สำหรับมาตรการในการทำไม้ออกจากพื้นที่นั้น หน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบในการทำไม้คือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมาย และมาตรการสำหรับการลักลอบล่าสัตว์ป่า นั้น กรมชลประทานมีแผนในการตั้งหน่วยพิทักษ์ในพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งสิ้น ๓ หน่วย คือ หน่วยพิทักษ์ มว.๔ (แม่เรา) เดิมที่มีการย้ายจากพื้นที่ห้วยงานมาอยู่บนเชิงเขา เพื่อจะได้สามารถมองเห็นภาพรวมของอ่างเก็บน้ำได้ และมีหน่วยพิทักษ์กลางน้ำพร้อมเรือตรวจการณ์ และหน่วยพิทักษ์บริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำอีก ๑ จุด ดังแสดงในภาพ

- จุดย้ายหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ มว.4 แม่เรา
- จุดย้ายหน่วยรักษาต้นน้ำ
- จุดที่กรมอุทยานฯ ขอหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ เพิ่มเติม

๖.ในการพิจารณารายงานของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในการประชุม ครั้งที่ ๑ เมื่อปลายปี ๒๕๕๕ มีมติให้แก้ไขรายงาน และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมหลายประเด็น โดยเฉพาะการศึกษาเรื่องระบบนิเวศของสัตว์ป่า ซึ่งโดยหลักการแล้วต้องใช้เวลาในการศึกษาพอสมควร เป็นไปไม่ได้ที่จะศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ผลกระทบเพิ่มเติมแล้วเสร็จได้ภายในกรอบระยะเวลา ๑ ปี

กรมชลประทานดำเนินการศึกษาตามกรอบ EHIA ที่ สผ.กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ทั้งในประเด็นที่ต้องศึกษาและวิธีการศึกษาที่ใช้ตามหลักวิชาการ และศึกษาผ่านหลายโครงการ ทั้งนี้ จากข้อคิดเห็นของ คชก. เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๕ ที่มีมติให้กรมชลประทานปรับปรุงรายงานเพิ่มเติมในหลายประเด็น รวมทั้งเรื่องของนิเวศวิทยาสัตว์ป่า ที่ต้องการให้ศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับขอบเขตที่อยู่อาศัยของเสือว่าเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่หรือไม่ หากมีการอพยพย้ายสัตว์ป่าจะทำให้พื้นที่หากินลดลง ปริมาณเหยื่อเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น กรมชลประทานจึงได้มีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากงานวิจัยของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ศึกษาร่วมกับสมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า และกองทุนสัตว์ป่าโลก ซึ่งได้เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๕ ดังรายละเอียดตามข้อชี้แจงข้อที่ ๒ ที่มีการใช้กล้องดักถ่าย ๗๕ จุด ครอบคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วงก์และอุทยานแห่งชาติคลองลาน พบว่า สามารถถ่ายภาพเสือได้ ๑๐ ตัว โดยจุดที่พบเสือโคร่งที่ใกล้ที่สุด มีระยะห่าง ๘ กิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าไว้ด้วยแล้ว

๗.พื้นที่ชลประทานเขื่อนแม่วงก์ เป็นพื้นที่ทับซ้อนกับคลองผันน้ำในโมดูล A5 ซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมและการจัดการน้ำที่ศึกษาไว้ทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไปจากโครงการชลประทานแม่วงก์

สำหรับคลองผันน้ำในโมดูล A5 มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยเป็นหลัก เน้นการผันน้ำเข้าคลองในฤดูน้ำหลาก และหากแนวคลองผันน้ำตัดผ่านกับคลองส่งน้ำหรือคลองระบายน้ำในพื้นที่ชลประทานเขื่อนแม่วงก์ บริเวณจุดตัดดังกล่าวจะมีอาคารบังคับน้ำ/ประตูระบายน้ำ ทำให้สามารถบริหารจัดการน้ำเต็มศักยภาพเหมือนเดิม

๘.การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการผู้ชำนาญการในปี พ.ศ.๒๕๕๖

ไม่เกี่ยวข้องกับกรมชลประทาน เนื่องจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ เป็นคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ